

MUZEALNOST KNJIŽNICE PRANDAU- NORMANN U MUZEJU SLAVONIJE OSIJEK

MARINA VINAJ

Muzej Slavonije Osijek

marina.vinaj@mso.hr

mvinaj@gmail.com

ŽARKA VUJIĆ

Katedra za muzeologiju, Odsjek za
informacijske znanosti

Filozofski fakultet Sveučilišta u

Zagrebu

zvujic@ffzg.hr

Baštinske ustanove u svojim fondovima čuvaju i vrijednu knjižnu građu negdašnjih društava i ustanova, kao i obiteljske knjižnice ili njihove dijelove.

Dragocjenost tih riznica nije samo u rijetkosti pojedinih primjeraka knjižne građe, važnoj u bibliofilskom smislu, već i u vrijednosti spoznaja o prošlosti i ljudima određenog kraja, koje se mogu dobiti u susretu s njezinim jedinicama. Naime, istraživanje knjiga neke obiteljske knjižnice umnogome je i otkrivanje prošlosti te obitelji, portreta navika i interesa njezinih članova i njihovih prijatelja.¹

¹ Na taj su način nastali ovi istraživački i izložbeni projekti: *Knjižnica splitske obitelji Martinis-Marchi*: katalog izložbe, Split, 2001.; *Plava krv, crna tinta: knjižnice velikaških obitelji od 1500. do 1700.*, Zagreb, 2005.; Vujić, Ž. Baštinski svijet Nikole Zrinskoga u Čakov-

Djelovanjem KOMZA-e ili Komisije za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika i starine² u osječke su baštinske ustanove³ tijekom 1945. i 1946. g. pohranjeni brojni materijalni i pisani tragovi utjecajnih osječkih i slavonskih obitelji. Među njima se ističu ove slavonske vlastelinske obitelji: Prandau-Normann kao vlasnici Valpovačkog vlastelinstva; obitelj von Eltz iz Mainza, u posjedu Vukovarskog vlastelinstva; Odescalchi kao vlasnici Iločkog vlastelinstva; Pejačevići kao vlasnici Našičkoga, Podgoračkoga i Virovitičkog vlastelinstva i Adamovići, u posjedu Čepinskoga, Tenjskoga i Erdutskog vlastelinstva.

Sve su te vlastelinske obitelji svojim političkim, diplomatskim i kulturnim angažmanom utjecale na život ovih prostora. Stoga je očuvanje njihove baštine kao dijela identiteta Slavonije bilo izuzetno važno. (sl. 1.)

Prema zapisnicima KOMZA-e⁴, možemo iščitati precizne popise građe koja je

cu. // Zrinski i Europa, Zagreb, 2000.; Bošnjaković, R. Knjižnica Pejačević u Našicama. *Osječki zbornik* 27(2004).

² Osnovana je u lipnju 1945. g. naredbom hrvatskog Ministarstva prosvjete, a njezin se osnutak temelji na Odluci o zaštiti i čuvanju kulturnih spomenika i starina Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije. Prvobitno je djelovala u sklopu Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, a potom, od 1946. do 1967. g., pod upravom Konzervatorskog zavoda Hrvatske.

³ U Osijeku od 1877. g. djeluje Muzej Slavonije, a od 1947. i Državni arhiv u koji je preneseno arhivsko gradivo slavonskih vlastelinstava.

⁴ Zapisnici KOMZA-e pohranjeni su u Muzeju Slavonije Osijek, a bili su važan izvor za uvid u stanje vlastelinskih zbirki nakon završetka Drugoga svjetskog rata.

Slika 1. Dvorac Prandau-Normann u Valpovu

završila u osječkome Muzeju Slavonije. Usput, treba naglasiti kako je u to vrijeme pohrana konfiscirane građe potaknula ubrzano osnivanje i ostalih muzejskih ustanova u Slavoniji.⁵

Knjižnica Valpovačkog vlastelinstva smještena je u središnju muzejsku instituciju. Dosljedan u namjeri da ona u Muzeju Slavonije ostane trajno zaštićena kao iznimno vrijedna i reprezentativna građa za cijelu Slavoniju, ugledni povjesničar i ravnatelj Muzeja dr. Josip Bösendorfer definirao ju je kao muzejsku zbirku. To znači da ju je prije svega smatrao nedjeljivom cjelinom, oslikom jednog vremena, povijesti društvene grupe.⁶ Nema

⁵ Upravo nakon Drugoga svjetskog rata po Slavoniji se osnivaju brojne muzejske ustanove radi okupljanja i prikupljanja konfiscirane imovine (u Slavonskom Brodu 1947., Vinokovcima 1946, Vukovaru 1948.).

⁶ U dopisu što ga je Komisiji za sakupljanje i očuvanje kulturnih spomenika starina i knjižnica 14. ožujka 1947. uputio tadašnji Državni muzej u Osijeku stoji: *...izvješćujemo da smatramo valpovačku biblioteku jednom organ-*

dvojbe kako je već za njega ta knjižnica samo kao cjelina imala bogatu muzealnost, odnosno snagu svjedočenja o izuzetnom mnoštvu povijesnih, društvenih i kulturnih fenomena. Dakle, zahvaljujući J. Bösendorferu, valpovačka je knjižnica ostala u Muzeju Slavonije te, uz ostale predmete iz valpovačkog dvorca, sve do danas uistinu *razrađuje slavonsku historiju*. Kad je riječ o predmetima, treba reći da je velik dio dvorskog inventara doprem-

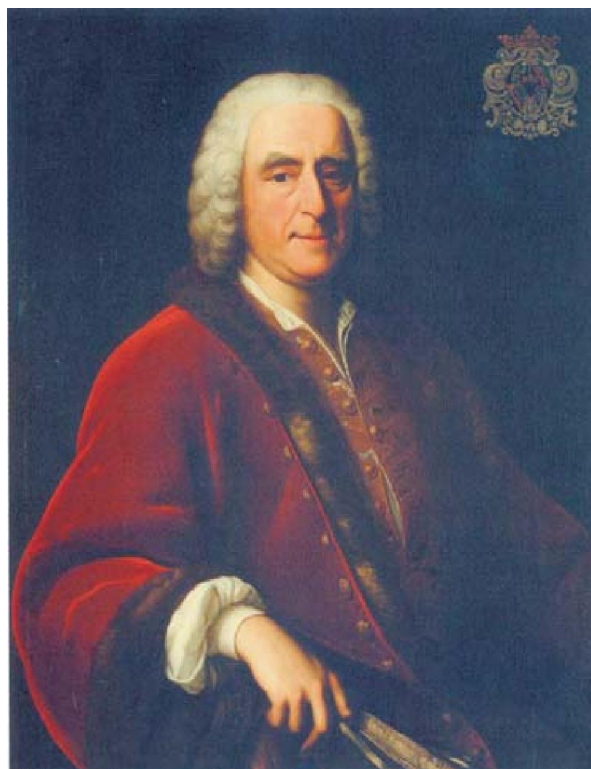
ljen u Osijek, također odlukom KOMZA-e. Namještaj, umjetnički predmeti i knjižnica danas su u Muzeju raspodijeljeni unutar nekoliko odjela i zbirki: Povijesnog odjela⁷, Odjela umjetničkog obrta, Numizmatičkog odjela, Odjela muzealnih tiskopisa i zbirke namještaja, slika,

skom cjelinom koju se ne bi smjelo cijepati tim više što je karakteristična za predstavnike jedne društvene klase, koja je igrala historijsku ulogu u Slavoniji. Uprava muzeja je poduzela korake da preko NO-a iz Valpova bude muzeju izručen preostali dio biblioteke (hrvatska literatura) koji je na zahtjev tamošnje komisije ostao u Valpovu. To je učinjeno baš iz istoga razloga, da se spriječi cijepanje biblioteke. Budući da je Osijek sabirni centar za Slavoniju, razvijat će se osječki muzej u jednu naučnu instituciju, kojoj će biti zadaća razrađivanje slavonske historije u tančine i zato bi sve što se Slavonije tiče moralo biti ovdje okupljeno, pa tako i valpovačka biblioteka. U potpisu Upravitelj. Dr. J. Bösendorfer i Član Komisije: Dr. Danica Pinterović

⁷ Gaćina, S. *Ostavština Prandau-Normannu Povijesnom odjelu Muzeja Slavonije*: pismeni rad za polaganje stručnog ispita za zvanje kustosa, MDC, Zagreb, 1993.

oružja, medalja i stakla. Dokumentarnu dopunu svega nabrojenoga čini kompletan Arhiv Valpovačkog vlastelinstava, važno gradivo za istraživanje povijesti Slavonije u 18. i prvoj polovici 19. st.⁸, koje se od 1947. čuva u Državnom arhivu u Osijeku.

Ovaj put, i u povodu stručnog skupa, u središtu našeg interesa samo je Knjižnica valpovačkih vlastelina. Nema dvojbe kako je riječ o kulturnom fenomenu s područja Slavonije koji je nemoguće istraživati bez poznavanja povijesne osnove zasnovane na priči o naseljavanju opustjelih dijelova Slavonije nakon oslobođenja od Turaka 1699. g. Godine 1721. austrijski car Karlo VI. daje Valpovački posjed Petru II. Antunu barunu Hilleprandu von Prandau kao nagradu za dugogodišnju službu u Dvorskoj komori. Od tada pa do ukidanja posjeda 1945. g. Valpovačkim je vlastelinstvom upravljalo pet muških gospodara: tri člana barunske obitelji Hilleprand von Prandau (Petar Antun, Josip Ignac (sl. 2.) i Gustav) te dva člana grofovske obitelji Normann Ehrenfels (Rudolf I. i Rudolf II.)⁹

Slika 2. Barun Josip Ignac Hilleprand von Prandau

⁸ Karaman, I. *Valpovačko vlastelinstvo: ekonomsko-historijska analiza*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1962.

⁹ Vinaj, M. Knjižnica Julijane Normann – ogleđ o ženskoj knjižnoj zbirici. *Osječki zbornik* 29(2009), str. 314.

Nakon smrti Petra Antuna Hillepranda, valpovačku gospoštiju nasljeđuje njegov sin iz drugog braka Josip (Josef) Ignac (1749.-1816.). Njegov sin Gustav (1807.-1885.) bio je još maloljetan kada umire Josip Ignac, pa posjedom upravlja od 1816. do 1831. Josipova udovica Marija rođ. grofica Pejačević. Gospoštija se 1831. godine dijeli na dva dijela između Josipovih sinova Gustava i Karla (1779.-1865.) te se ustrojava vlastelinstvo sa sjedištem u Valpovu koje je pripadalo Gustavu i vlastelinstvo sa sjedištem u Donjem Miholjcu koje je

pripadalo Karlu. Nakon Karlove smrti 1865. godine, donjomiholjački posjed pripao je Gustavu, ali se vlastelinska uprava vodi odvojeno od valpovačkog posjeda. Gustav je bio posljednji muški član obitelji Hilleprand von Prandau. Njegova starija kćerka Marijana (1828.-1891.) nasljeđuje 1885. godine Valpovo, a Stefanija Donji Miholjac. Oba vlastelinstva dolaze udajom Gustavovih kćeri u posjed novih plemićkih obitelji: Valpovom od tada upravljaju grofovi Normann-Ehrenfels, a Donjim Miholjcem grofovi Mailáth von Szekheljy. Nakon smrti Marijane, valpovačko vlastelinstvo nasljeđuju 1892. godine njezina djeca: Rudolf I. (1858.-1942.), Gustav i Ana, udana grofica Csáky. Rudolf I. dobiva dvorac u Valpovu i dvije trećine posjeda (otkupljuje i dio od sestre Ane), a Gustav dobiva jednu trećinu posjeda sa sjedištem u Bizovcu. Valpovačko vlastelinstvo grofova Normann bit će podijeljeno na dva dijela do 1919. godine, kada ga je Rudolf I. otkupio od brata Gustava i ponovo ga priključio valpovačkom posjedu. Rudolf I. razdijelio je vlastelinstvo darovnim ugovorom iz 1928. svojoj djeci: sinu Rudolfu II. (r. 1891.) i kćerkama: Mariji Ani, udanoj pl.

Već je poznati pedagog i etnomuzikolog Franjo Kuhač u svojim putopisnim bilješkama *Valpovo i njegovi gospodari*, objavljenima u nekoliko nastavaka u *Viencu*¹⁰ 1876. pisao o vrijednoj knjižnici smještenoj na katu dvorca, spominjući da je imala više od 6 000 svezaka. Tako je Kuhač prvi dao naslutiti javnosti kakvo se knjižno blago krije u Valpovu. Nema dvojbe da su gospodari dvorca i vlastelinstva u svoj novi dom u Slavoniji prenijeli i dio svoga knjižnoga blaga, obogaćujući ga i dopunjavajući generacijama sluhom pravih bibliofila širokih interesa i znanja.¹¹

Obiteljska knjižnica Prandau-Normann sadržava više od 5 000 bibliografskih jedinica, tri inventarne knjige te dijelove rukopisnoga stručnog kataloga. Sam je fond sadržajno raznolik i rasponom se kreće od beletristike preko klasične literature, kulturno-umjetničkih priručnika, pa do bibliofilskih izdanja. Zahvaljujući muzikolozima koji su prvi počeli istraživati fond, posebno je izdvojena glazbena zbirka – notna i kazališna, većinom, rukopisna građa.¹²

Berks; Mariji Veri, udanoj grofici Scáky i Mariji Tereziji, poslije udanoj grofici Coronini.... Grofovski obitelj Normann-Ehrenfels živi u dvorcu u Valpovu do 1945., kada je vlastelinstvo ukinuto i kada su članovi obitelji odselili u Austriju gdje žive i danas (Šćitaroci, M. Dvorci i perivoji u Slavoniji, Zagreb, 1998., str. 310.).

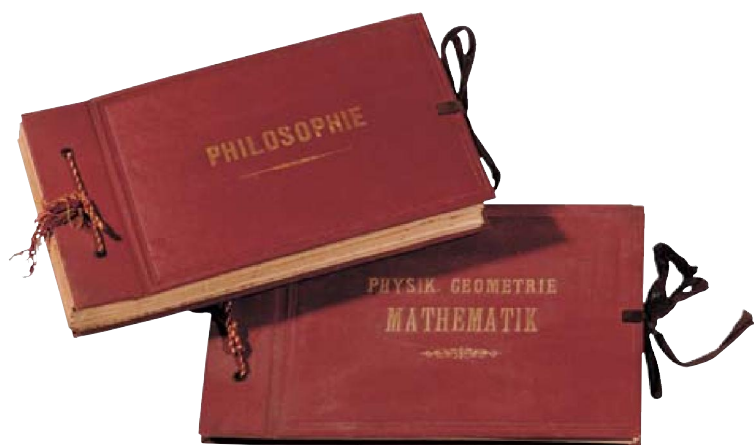
¹⁰ Kuhač, G. *Valpovo i njegovi gospodari*. *Viencu*, 1876.

¹¹ Vinaj, M. *Obiteljska knjižnica Prandau-Normann – spomenička muzejska baština*. *Osječki zbornik* 30 (u tisku).

¹² Šaban, L.; Blažeković, Z. *Izveštaj o dugogodišnjem sređivanju triju glazbenih zbirki u Osijeku i o pregledu glazbenih rukopisa u franjevačkim samostanima u Slavoniji i Srijemu*. *Arti musices* 11(1980), 1.

Dijelom sačuvani stručni katalog Knjižnice otkriva širok i raznovrstan interes članova obitelji. Pod naslovom *Varia uistinu* su popisana raznovrsna izdanja, mahom priručnici, adresari i genealogije, koje bismo danas mogli svrstati u sekundarne publikacije. *Militarija* okuplja knjige koje se odnose na vojne vještine i povijest ratovanja. Tu su i prikazi velikih bitaka, priručnici o oružju i časnički kalendari. *Politika* i pravna znanost sadržava naslove važnih zakona i uređaba. Iznimno su brojna izdanja s područja medicine. Riječ je o obiteljskim priručnicima, medicinskim udžbenicima, farmaceutskim i homeopatskim priručnicima. Zastupljena su i bibliofilska izdanja iz povijesti medicine. Kad je riječ o povijesnoj znanosti i geografiji, njih u Knjižnici prezentiraju brojna i vrlo vrijedna izdanja, od enciklopedijskih priručnika, heraldičkih popisa, memoara uglednih državnika, udžbenika i izložbenih kataloga. Široka privatna naobrazba stvaratelja predmnijevala je i nabavu raznovrsnih jezičnih priručnika, gramatika i uputa za učenje jezika, kao i udžbenike iz fizike i matematike. *Logika*, filozofske rasprave, povijest filozofske misli, osnove filozofije, pitanja morala, kritička povijest filozofije, odnos filozofije i religije te metafizika i estetika zastupljeni su u publikacijama tematski svrstanima u skupinu *Filozofija*. Bogata teološka literatura – povijest religija, tumačenja Svetog pisma, različita izdanja Biblije – također su dio te knjižnice. *Prirodoslovlje* prezentiraju botanički rječnici i leksikoni biljaka.

Uz najzastupljenija izdanja lijepo književnosti, posebno treba izdvojiti nizove djela klasičnih autora, no i velik broj u to vrijeme popularnih izdanja. (sl. 3.)

Slika 3. Rukopisni katalog Knjižnice Prandau-Normann

Ukupno gledajući, najbrojnija su djela na njemačkom jeziku. No velik je broj knjiga na francuskome, engleskome i mađarskome, a dio ih je i na hrvatskome, posebno s područja književnosti. I taj podatak jasno govori o podrijetlu obitelji, društvenom kontekstu i naobrazbi njezinih članova te o geopolitičkim obilježjima prostora na kojemu su živjeli.

Sadržajno raznolik fond moguće je vrednovati iz očista bibliofila, i tada se koristimo drugačije označenim primjercima. Njima pripadaju bibliofilska i rijetka izdanja, čak i ona zabranjena. Tu su i iznimni primjerci ili tzv. *divot-izdanja* od početka 16. do početka 20. st. S obzirom na vanjski izgled, ističu se i knjige u renesansnim uvezima te one s baroknim ukrasima.

Unutar sagledavanja muzealnosti, odnosno dodanih vrijednosti u unutrašnjosti korica, valja spomenuti *ex librise* članova obitelji, ali i prijašnjih vlasnika. Uz njih svakako idu zanimljive i brojne posvete pojedinim članovima obitelji. Njihovo značenje raste, posebno kada je riječ o posvetama poznatih autora, a ima i takvih primjera. Uočavanje svega toga, prepoznavanje i tumačenje toga specifičnog znakovlja, uostalom kao i drugih eleme-

nata muzealnosti, svojevrsna je knjižnična arheologija.

Najzaslužniji za postojanje knjižnice zasigurno je Rudolf I. Normann, čiji rukopisni *ex libris* nalazimo na najvećem broju primjeraka. Upravo se on pobrinuo za valjanu dokumentaciju, izrađenu stručno i pedantno. Pritom mislimo na vođenje inventarne knjige, koju je pratila i izrada kataloških listića te stavljanje oznaka signature

u gornji lijevi kut unutrašnjih prednjih korica. Stoga je zanimljivo pretpostaviti kako se dolazilo do knjiga. Prema detaljnim financijskim zapisima pohranjenima u Državnom arhivu u Osijeku u sklopu Arhiva Valpovačkog vlastelinstva, iščitavamo redovita izdvajanja za

Slika 4. Grof Rudolf I. Normann

Slika 5. Grofica Julijana Normann

nabavu knjiga te za pretplatu na brojnu periodiku, redovito nabavljaju i brižno uvezivaju.¹³ (sl. 4.)

Da je svaka knjižnica ogledalo njezina vlasnika, skupljača iz čije se knjižne baštine poput dnevnčkih zapisa dade iščitati njezina priroda, najbolje potvrđuje nedavno otkrivena knjižnica Julijane Normann (sl. 5.), supruge Rudolfa I. Normanna. Ta je knjižnica više od šest desetljeća skrivena u odajama valpovačkog dvorca i kao prava „ženska“ knjižnica, poput kutije za nakit, otkriva svoju vlasnicu – brižnu majku, odanu suprugu, nadaleko poznatu dobrotvorku, no i ženu iznimno obrazovanu, literarno osviještenu, širokih interesa, zaljubljenicu u knjigu. Zapisi na

¹³ Zbirni inventar arhivskog fonda: K. Vlastelinski fondovi – HR-DAOS-476, str. 14-49.

marginama, svojevrsni dnevnicu čitanja, literarni su portreti koji, uz postojeću građu u Galeriji likovnih umjetnosti, otkrivaju izuzetnu ženu, daleko ispred svoga vremena.¹⁴

Moglo se pretpostaviti da je Knjižnica bila poznata i širom krugu posjetitelja i poznanika dvorca, iz čega je proizašlo pitanje jesu li se studenti iz tih krajeva koji su studirali na bečkim, zagrebačkim i peštanskim fakultetima mogli koristiti blagom obiteljske knjižnice. Poznajući dobrotvorni rad i mecenstvo članova obitelji, vjerojatno bismo mogli potvrdno odgovoriti na to pitanje i u djelovanju Knjižnice potražiti i začetke posudbenog djelovanja i širenja knjige. Uostalom, nije li Rudolf I. bio poticatelj nastanka Hrvatske čitaonice u Valpovu?

Dakle, Knjižnica Prandau-Normann osobita je spomenička građa koja ravnopravno s drugim baštinskim ostacima svjedoči o vremenima u kojima je nastala. Svojim sadržajem i raznolikošću vrijednosti i posebnosti – uvezima, ukrasima, ex librisima, posvetama, bilješkama na marginama – oslikava društvena i kulturna zbivanja koja su je oblikovala. Pojedinačni primjerci, a još više cjelokupna knjižna građa, preuzimaju ulogu svjedoka protoka vremena i promjena u društvu i prostoru. Riječju, postaju muzejskom građom, ne gubeći ni trenutka svoju sadržajnu vrijednost.¹⁵ (sl. 6.)

¹⁴ Vinaj, M. Knjižnica Julijane Normann – ogled o ženskoj knjižnoj zbirici. *Osječki zbornik* 29(2009), str. 327-336.

¹⁵ Vinaj, M. *Tiskopisi 16. stoljeća iz riznica Muzeja Slavonije Osijek*. Osijek: Muzej Slavonije, 2006., str. 4.

Slika 6. Ex libris Rudolfa Normanna

Stoga ne treba čuditi da u Muzeju Slavonije od samih početaka prikupljanja i bavljenja knjižnom građom postoji Odjel muzealnih tiskopisa. Time Muzej zorno pokazuje poštovanje muzealnosti pojedinačnih primjeraka, ali i cijelih knjižnih cjelina, jer je nastojao očuvati i cjelovitost i ukupnost jednoga knjižnog fonda kakav je Prandau-Normann, bez obzira na njegov sadržaj i vrstu građe. Svojevrsnu predispoziciju takvoga posebnog odnosa vidimo u činjenici da je Knjižnica Muzeja Slavonije svoj život započela istodobno s osnutkom Muzeja slobodnoga i kraljevskoga grada Osijeka. Naime, poznato je kako je do toga došlo ponajprije zaslugom dobročinitelja i darovatelja, osječkog veletrgovca Franje Sedlakovića, a njegovu je donaciju zbirke medalja i staroga novca te daleke 1877. g. pratilo i darivanje stručne numizmatičke literature.

Povijest Knjižnice Prandau-Normann povijest je zbirke, a tekst njezinih stranica ne isključuje kontekst ukoričenja, zapisa na marginama i umjetničkog uveza.

Knjižnica stoga i funkcionira kao muzejska zbirka. Sve su njezine dimenzije – materijalna, sadržajna i kontekstualna – potpuno ravnopravne i pridonose njezinu muzealnom bogatstvu. A to je bogatstvo osobito iskoristivo pri stvaranju nekog od oblika komuniciranja u muzeju, posebice u pripremi izložaba.

Knjižnica Valpovačkog vlastelinstva pokazala se izuzetno pogodnom u komunikacijskom smislu. Iskušali smo to pri stvaranju *Tiskopisa 16. stoljeća iz riznica Muzeja Slavonije* 2006. g. Tada su pojedini odabrani primjerci knjižne građe iz te knjižnice postavljeni na izložbene postamente i u punoj su raskoši otkrili ljepotu svojih tekstualnih ovoja, a izdvojeni na taj način, trebali su se dojmiti posjetitelja svojim umjetničkim izričajem što su ga oblikovali renesansni majstori i minijaturisti. Kataloški opis knjige – izložka zahtijevao je tada i opis njegove materijalne i kontekstualne, riječju, muzealne dimenzije. Donosimo jedan primjer.

ERASMUS ROTERODAMUS

Novvm Testamentvm omne, tertio iam ac diligentius / ab Erasmo Roterodamo recognitum, non solum ad Graecam ueritatem, verumetiam ad multorum utriusque linguae codicum, eorumque ueterum simul et emendatorum fi dem, prost remo ad probatissimorum autorum citationem, emendationem, una cum Annotationibus recognitis, ac magna accessione locupletatis, quae lect orem doceant, quid qua ratione mutatum sit... Addita sunt in singulas Apostolorum epistolae, Argumenta per eundem. - [Basileae : in aedibus Io. Frobenii, 1522].- 682 str.; 8° (20 cm)

Podaci o tisku iz kolofona. - Tiskarski znak na posljednjoj stranici. - Ex libris vlasnika na predlistu (grb obitelji Keller) i zalistu (grb obitelji Malechamps). - Na naslovnici: drvorez te ručno koloriran okvir. Počeci pojedinih evanđelja i epistola u ukrasnom okviru s inicijalima. Uvez: drvene korice presvučene smeđom kožom u slijepom tisku.

Slika 7. i 8. E. Roterdamo, *Novum Testamentum ...1552.*, iz Knjižnice Prandau-Normann

Bordura vitičastih i florealnih motiva, kao i središnji pravokutni prostor, jednakih prednjih i stražnjih korica. - Hrnat je rebrima podijeljen na četiri polja. - Metalne spone. - Restaurirano. (sl. 7. i 8.)

ZBIRKA NORMANN¹⁶

Knjižnica Prandau-Normann u svom fondu očito posjeduje pojedinačne knjižne primjerke koji prema različitim obilježjima (opremi knjige, likovnoj vrijednosti ilustracija, dokumentarnome i povijesnom značenju marginalija, značenju izdavača i primjerka, podacima o vlasniku) imaju svojstva pojedinačnih muzejskih predmeta, no ona, kako je već s pravom uočeno sredinom 20. st., čini nedjeljivu muzealnu cjelinu. Bit će pravi izazov sagledati je i na taj način prezentirati bogate slojeve vrijednosti i značenja koje ima na toj razini¹⁷. Sve to pripada

njezinoj muzealnosti ili sposobnosti svjedočenja o životu jedne društvene grupe na određenom prostoru, i to dijakrono, odnosno kroz vrijeme. Dapače, taj će primjer moći poslužiti i teoretičarima muzeologije za raspravu o vrijednosti zbirke/cjeline koja, drže oni, nikada nije identična pukom zbroju vrijednosti njezinih pojedinačnih elemenata.

Ako Knjižna zbirka Prandau-Normann može biti nezaobilazan fond za proučavanje slavonske kulturne povijesti te izvorište brojnih stručnih i znanstvenih radova, onda u prezentacijskom smislu svakako može, čak u stalnom postavu, simbolizirati jedno bitno vremensko i društveno razdoblje Slavonije kakvim smatramo 18. i 19. st. Ne uspijemo li je iskoristiti na taj složeni i krajnje promišljeni način, postoje i drugi ko-

¹⁶ Vinaj, M. *Isto*, str. 42.

¹⁷ Autorice ovog priloga ujedno su mentorica i doktorska kandidatkinja u postupku izrade

doktorske disertacije na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu pod naslovom *Knjižna zbirka Normann-Prandau kao muzeološki fenomen*.

munikacijski oblici, posebice oni što ih donosi virtualno okruženje. U jedno ne sumnjamo – istraživanje će se dovršiti i prezentiranje dogoditi jer je valorizacija i prezentacija te posebne knjižne zbirke postala našom strukovnom, ali i moralnom obvezom.

THE MUSEALITY OF THE PRANDAU-NORMANN LIBRARY IN THE MUSEUM OF SLAVONIA, OSIJEK

The library of the Museum of Slavonia, the largest special library in Croatia, has in its holdings some book specimens that according to various features (the artwork, the artistic value of the illustrations, the documentary and historical importance of the marginalia, the significance of the publisher and the specimen, details about the owner) have the importance of museum objects. In its value and size (9000 specimens) the Prandau-Normann family library particularly stands out, having the character of museum unit. The holdings are them-

selves diverse: they contain works of belles-lettres, classics, cultural and artistic reference works and bibliophile editions. Particularly noteworthy is the music collection – scores and theatrical, mainly handwritten, material. The library has historical, book, aesthetic and many other values, and it is a challenge to look at it not as just a library, but also as a museum unit of great museality, which is ipso facto a witness to a time, a space and to an aristocratic family like that of the Prandau-Normanns in the 18th century and later.

An analysis of the library, thus, requires the employment of scholarly knowledge in librarianship and museology. It needs to be looked at in the context of historical librarianship in Croatia and be compared with similar examples in the country and outside it. The library should in addition be looked at as a museum collection, and selected examples of books should be examined for their museality and so defined as museum objects. Attention needs to be drawn the while to all the problems of processing old books and the necessity of using standards for the description at collection level, today used as the common link in the archive-library-museum (ALM) community.